

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 13-10-2020 r.

Adam Bodnar

IX.517.1702.2017.ED

Pan
Jarosław Kaczyński
Wicepremier
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Szanowny Panie Premierze,

w związku z objęciem funkcji Wiceprezesa Rady Ministrów i nadzoru nad komitetem do spraw bezpieczeństwa, w tym nad Ministerstwem Sprawiedliwości, zwracam się do Pana Premiera w sprawie potrzeby podjęcia inicjatywy legislacyjnej i doprowadzenia do kompleksowej nowelizacji ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (zwanej dalej ustawą z dnia 22 listopada 2013 r., tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 1346). Bardzo liczę na wsparcie Pana Premiera w tym zakresie, ponieważ dotychczasowe wystąpienia, adresowane do resortu sprawiedliwości i resortu zdrowia, nie przyniosły oczekiwanych zmian. Łącznie skierowałem już blisko 50 wystąpień generalnych¹ dotyczących potrzeby znowelizowania ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. oraz zmiany zasad funkcjonowania Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym (dalej KOZZD lub Ośrodek).

Zagadnienie izolowania od społeczeństwa osób stwarzających zagrożenie dla innych po odbyciu kary pozbawienia wolności, było szeroko omawiane w środowisku prawniczym, a także wśród psychologów, psychiatrów i seksuologów, już na etapie prac nad uchwaleniem ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. Ten akt prawny był jednak procedowany w resorcie sprawiedliwości w dużym pośpiechu (aby zdążyć przed wyjściem z zakładu karnego

---

¹ Wykaz i opis wszystkich wystąpień generalnych RPO odnoszących się do przedstawionej problematyki można znaleźć pod zakładką: <https://www.rpo.gov.pl/pl/kategoria-tematyczna/kozzd-gostynin> [dostęp: 4.10.2020 r.].

seryjnego mordercy), bez uwzględnienia eksperckich głosów krytycznych i doświadczeń zagranicznych ośrodków izolacji postpenalnej. Sześć lat stosowania ww. ustawy ujawniło efekty takiego procedowania - szereg luk prawnych i błędów legislacyjnych. Z kolei panujące w Ośrodku warunki, uniemożliwiające realizację założeń terapeutycznych ustawy, trwały konflikt pacjentów z personelem oraz wciąż zmieniające się regulaminy wewnętrzne, określające zasady życia pacjentów KOZZD, wskazują na konieczność podjęcia dyskusji na temat filozofii funkcjonowania tego miejsca.

Należy podnieść, że na niewielkiej, zamkniętej przestrzeni, w myśl przepisów przeznaczonej dla 60 osób, przebywa już 90 pacjentów² z zaburzeniami osobowości, zaburzeniami preferencji seksualnych i upośledzonych umysłowo. Są też osoby, które nie powinny na mocy ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. być tam umieszczone tj. osoby chorujące psychicznie, które powinny być leczone w szpitalach psychiatrycznych oraz osoby niestwarzające bardzo wysokiego zagrożenia dla społeczeństwa, wymagające jedynie stałej opieki pielęgnacyjno-opiekuńczej³.

Na fakt pobytu w Ośrodku takich osób zwracał uwagę prof. Piotr Galecki – Konsultant krajowy w dziedzinie psychiatrii - w swoim raporcie z wizytacji przeprowadzonej na zlecenie Ministra Zdrowia Janusza Cieszyńskiego⁴. Również sędzia wizytator z Sądu Okręgowego w Płocku – SSO Janina Jankowska, w swoich raportach przesyłanych do Ministerstwa Sprawiedliwości podkreślała liczne nieprawidłowości dotyczące sytuacji prawnej pacjentów oraz bardzo trudne warunki bytowe.

Wobec konieczności pobytu pozbawionych w Ośrodku wolności osób w wieloosobowych pokojach mieszkalnych, w tym 8-osobowych, dochodzi do sytuacji konfliktowych w relacjach pomiędzy pacjentami, jak i między pacjentami a personelem. Umieszczone w KOZZD osoby protestują przeciwko przeludnieniu i niehumanitarnemu traktowaniu. Coraz częściej składają też pozwy o zadośćuczynienie i je uzyskują. Na rozstrzygnięcie oczekują skargi skierowane do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Potencjalnie, wobec niepodejmowania skutecznych działań regulujących podstawy prawne

---

² Stan na dzień 24 września 2020 r.

³ Według danych przedstawionych przez Dyrektora KOZZD w piśmie z dnia 18 września 2020 r. skierowanym do sędzi wizytator z Sądu Okręgowego w Płocku, w KOZZD przebywa 5 pacjentów z rozpoznaną chorobą psychiczną oraz 4 pacjentów wymagających umieszczenia w domu pomocy społecznej, gdyż przejawiane przez nich schorzenia uniemożliwiają skuteczne prowadzenie terapii.

⁴ Wizytacja odbyła się w KOZZD w dniu 6.12.2019 r. Raport Konsultanta Krajowego nosi datę 17.12.2019 r., l. dz. KKP/332/2019.

tymczasowego pobytu w Ośrodku osób, wobec których nie zapadło prawomocne postanowienie sądu w przedmiocie uznania za osobę stwarzającą zagrożenie dla społeczeństwa oraz gwarancji procesowych związanych z takim tymczasowym pozbawieniem wolności, można też spodziewać się kolejnych spraw w sądach cywilnych związanych z umieszczeniem w Ośrodku na mocy przepisów o zabezpieczeniu cywilnym. Jak podkreślił bowiem Sąd Najwyższy, stosowanie tej instytucji postępowania cywilnego w postaci pozbawienia wolności w KOZZD, jest niedopuszczalne⁵. Mimo to na dzień 24 września 2020 r. w Ośrodku przebywało aż 8 osób umieszczonych tam na mocy zabezpieczenia cywilnego. To wszystko sprawia, że praca osób zatrudnionych w Ośrodku jest wyjątkowo trudna, a realizacja celów terapeutycznych niemożliwa.

Od kilku lat Ministerstwo Zdrowia widzi konieczność rozbudowy Ośrodka, ale inwestycja nie może być rozpoczęta, bowiem ustawa z dnia 22 listopada 2013 r., warunkująca finansowanie KOZZD, wciąż oczekuje na nowelizację. Potrzebę zmian legislacyjnych w tym, ale też szerszym zakresie, dostrzega także Dyrektor Ośrodka i Ministerstwo Sprawiedliwości. W praktyce jednak brakuje realnych działań. Tymczasem kompleksowe znowelizowanie ustawy należy uznać za niecierpiące zwłoki, a zakres niezbędnych zmian jest bardzo szeroki.

Pragnę przedstawić Panu Premierowi tylko najważniejsze zagadnienia, które powinny zostać w ustawie uregulowane bądź zmienione:

1. Doprowadzenie do implementacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego⁶ z dnia 23 listopada 2016 r.
2. Stworzenie podstaw prawnych do tymczasowego pozbawienia wolności osób, w stosunku do których toczy się procedura o uznanie za osobę stwarzającą zagrożenie dla społeczeństwa.
3. Stworzenie podstaw prawnych do przeniesienia z KOZZD do oddziałów psychiatrii sądowej osób chorujących psychicznie, które trafiły tam na skutek błędu bądź zachorowały w trakcie pobytu w KOZZD.
4. Stworzenie ustawowych podstaw prawnych do ograniczenia konstytucyjnych praw pacjentów KOZZD.

---

⁵ Uchwała Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2019 r., sygn. akt III CZP 75/18, publ. OSNC z 2019 r., nr 6, poz. 68.

⁶ Sygn. akt K 6/14.

5. Określenie zasad życia pacjentów w Ośrodku, w tym uregulowanie w szczególności przepisów odnoszących się do praw i obowiązków pacjentów, przepustek losowych, środków dyscyplinujących, nagród, zasad przygotowania do opuszczenia KOZZD, postępowania w sytuacjach nadzwyczajnych, np. prowadzonej przez pacjenta głodówki.

6. Rozwiązanie obecnej sytuacji lokalowej pacjentów poprzez nowelizację przepisów odnoszących się do finansowania KOZZD. Poprawa w tym obszarze wpłynie pozytywnie na proces terapeutyczny, atmosferę wewnątrz Ośrodka, zagwarantuje poszanowanie prawa do prywatności.

7. Znowelizowanie przepisów ustawy odnoszących się do nadzoru prewencyjnego i stworzenie sieci podmiotów leczniczych w różnych częściach Polski, które w ramach kontraktu NFZ prowadzą terapię zaburzeń preferencji seksualnych (obecnie funkcjonują tylko trzy takie placówki).

8. Stworzenie podstaw prawnych do wydania regulaminów wewnętrznych Ośrodka.

9. Określenie pierwszeństwa wykonania: terapii w KOZZD albo odbywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym bądź wykonywania środka zabezpieczającego w zakładzie psychiatrycznym.

Niepodjęcie prac nad znowelizowaniem ustawy w tych wszystkich obszarach może doprowadzić do niepożądanych, nawet tragicznych zdarzeń w Ośrodku. Pacjenci są bowiem zdesperowani, o czym świadczy zbiorowy ich protest głodowy, podjęty w czerwcu bieżącego roku. Przyjęte porozumienie, wprowadzające wiele zmian w codziennym funkcjonowaniu pacjentów, pokazało, że jest to - jak dotychczas - jedyna, skuteczna droga do wdrażania zmian. Nie można mieć jednak wątpliwości, że taki sposób rozwiązywania problemów uderza w podstawy państwa prawa.

Pragnę również zwrócić uwagę, że powyżej wymienione zagadnienia, jak i wiele innych szczegółowo zidentyfikowanych luk prawnych ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. bądź problemów związanych z jej praktycznym stosowaniem, zostało opisanych w monografii, jaką Biuro RPO opublikowało w sierpniu 2020 r. pt. „Izolacja sprawców przestępstw uznanych za niebezpiecznych dla społeczeństwa”. Pozwalam sobie przesłać Panu Premierowi egzemplarz tej publikacji.

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich mam świadomość, że zwracam się do Pana Premiera o zainteresowanie sprawą i ludźmi, których społeczeństwo, z uwagi na zagrożenie jakie stanowią, odrzuca. Niemniej jednak KOZZD został stworzony po to, by dać im szansę powrotu do wolności i prawidłowego funkcjonowania w społeczności. Obecne rozwiązania prawne i funkcjonalne nie zapewnią realizacji tego celu. Nie zabezpieczymy bowiem społeczeństwa i nie pomożemy tym osobom, jeśli nie stworzymy godnych, humanitarnych warunków służących poprawie stanu ich zdrowia i zachowania.

Zał. Monografia.

Z wyrazami szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/